

УДК 343.21(477)

Г.З. ЯРЕМКО, канд. юрид. наук, Львівський державний університет внутрішніх справ

НОРМИ SUI GENERIS ПРО НЕЗАКІНЧЕНЕ ВБИВСТВО У КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНІ УКРАЇНИ

Ключові слова: *норми sui generis, вбивство, асоціація норм*

Ознакою сучасного права є спеціалізація, «розподіл праці» між нормами [1, с.275]. У кримінальному праві такі процеси проявляються, зокрема, диференціацією кримінальної відповідальності за різні склади одного злочину, яка є об'єктивно необхідною. Однак надмірне дрібнення норм несе загрозу того, що окремі правовідносини не виправдано залишаться поза правовою охороною. Ускладнюється й вибір необхідної норми. На додачу – такий процес здійснюється значною мірою наосліп – наукового і соціально необґрунтовано. А тому як результат, справедливо резюмує А.А. Іванчин (щоправда, щодо російського кримінального законодавства), суперечності, безсистемність, неповнота та інші дефекти кримінально-правового регулювання стали «візитною карточкою» сучасного права творця [2, с.4]. Доводиться, на жаль, констатувати, що в українського правотворця «візитка» та ж, що й в російського.

А тому питання диференціації кримінальної відповідальності, її засобів, підстав та умов; а також забезпечення системності та простоти викладу кримінально-правових норм, вироблення правил кримінально-правової кваліфікації діянь, які передбачені нормами про різні склади одного і того ж злочину, повинні бути науковим «маяком». Втім, було б абсолютно несправедливо вважати, що такі питання не були предметом осмислення криміналістів. Однак існуючі доробки фрагментарні. Так, поза науковим спогляданням залишилися так звані норми *sui generis*, які також можна вважати засобом диференціації кримінальної відповідальності. Втім, послідовно.

Sui generis (букв. *своєрідний, єдиний у своєму роді*) – латинський вираз, що означає унікальність правової конструкції (акта, закону, статусу і т.д.), яка, незважаючи на наявність схожості з іншими подібними конструкціями, в цілому не має прецедентів [3]. Є такі унікальні правові конструкції і в Кримінальному кодексі (далі – КК) України. Так, Г.А. Есаков вказує, що злочином *sui generis* є суспільно небезпечне діяння, передбачене Особливою частиною кримінального закону як злочин, який при відсутності такої норми кваліфікувався би як інший злочин з використанням Загальної частини кримінального закону про незакінчений злочин та (або) співучасть. Тобто злочин *sui generis* становить собою окремо виділене із норм Загальної частини кримінального закону суспільно небезпечне діяння, що є самостійним, особливим злочином, відділеним від злочину, з якого він походить [4, с.252]. Очевидно, що автором термін «*sui generis*» вживається щодо злочину, а не щодо норми. Видається, все ж правильніше говорити не про своєрідність (унікальність) злочину(!), а своєрідність (унікальність) конструкції норми про такий злочин (чи, принаймні, складу злочину). Окрім цього, вчений вказує, перш за все, на зв'язок норм *sui generis* із приписами Загальної частини кримінального закону, залишаючи поза увагою їх зв'язок з приписами Особливої частини. Адже саме в Особливій частині кримінального закону містяться норми, які є основними (материнськими), оскільки передбачають відповідальність за відповідний закінчений злочин (тоді як норма *sui generis* – за цей же незакінчений злочин) або ж передбачають відповідальність за діяння виконавця злочину (тоді як норма *sui generis* – за здійснення функцій організатора, підбурювача, пособника злочину, вчиненого виконавцем).

Отож, *кримінально-правові норми sui generis* – це такі, що самостійно передбачають відповідальність за незакінчені злочини (поряд із наявністю норми про відповідний закінчений злочин) або ж ті, що передбачають відповідальність за здійснення функцій організатора, підбурювача, пособника злочину (при наявності норми про діяння виконавця

такого злочину). Наявність таких своєрідних норм можна виявити шляхом уявного виключення їх із кримінального закону. Якщо у результаті такої мисленнєвої операції вчинене все ж охоплюється іншою кримінально-правовою нормою з урахуванням норм Загальної частини КК України про незакінчений злочин (статті 14, 15) або ж про види співучасників (ст.27), то має місце саме норма *sui generis*. Г.А. Есаков констатує, що виділення таких злочинів пов'язано або з необхідністю присікти їх на ранній стадії, або караність таких діянь з використанням Загальної частини явно не відповідає суспільній небезпечності вчиненого діяння [4, с.253]. Тим самим стверджується, що фактично норми *sui generis* є засобом диференціації кримінальної відповідальності за незакінчений і закінчений злочин або ж за виконувану у злочині роль.

Розглянемо особливості норм *sui generis* на прикладі системи норм про вбивство. У КК України 19 статей (частин статті), у яких закріплено норми про різні варіанти умисного позбавлення життя іншої людини. Йдеться про такі: ст.112; ст.115; ст.116, ст.117; ст.118; ч.3 ст.258; ч.ч.2, 3 ст.265; ч.ч.2, 3 ст.265-1; ст.348; ст.ст.379; 400; ч.4 ст.404; ч.2 ст.438; ч.2 ст.439; ст.442; ст.443 КК України [5]. При цьому у доктрині підмічено, що вбивство як винне заподіяння смерті єдине, але склади злочинів різні [6, с.63]. Об'єднуючим ядром такої системи норм є наявність сукупності ознак складів злочинів: єдиний спільний безпосередній об'єкт – суспільні відносини щодо забезпечення життя особи; потерпілий; суспільно небезпечне діяння, яке полягає у заподіянні смерті іншій людині; суспільно небезпечний наслідок у вигляді настання смерті; причинний зв'язок між ними та вина у формі умислу. Аналогічний «набір» обов'язкових ознак вбивства свого часу наводив С.В. Бородін [7, с.214]. І саме симбіоз таких ознак свідчить, що має місце вбивство. Інші ж ознаки складів злочинів виступають, власне, як варіантні, за допомогою них здійснюється диференціація кримінальної відповідальності за вбивство. Такі варіантні норми спрямовані на регулювання правовідносин у відповідніс-

тю із генеральною (основною) нормою (ч.1 ст.115 КК України) при різних варіантах конкретних обставин; спрямовані на більш конкретизоване, казуальне регулювання правовідносин у порівнянні із генеральною нормою.

У теорії права систему кримінально-правових норм про різні склади одного і того ж злочину, які пов'язані із різним ступенем суспільної небезпеки діяння, номінують *асоціацією норм* [8, с.76, 77; 9, с.23; 10–12]. Очевидним є, що у кримінальному законі існує асоціація норм про умисне позбавлення життя іншої людини, від точного і повного встановлення елементів якої залежатиме успішність та правильність кримінально-правової кваліфікації. Предметом ж цього дослідження є, власне, норми *sui generis* про незакінчене вбивство як елементи відповідної асоціації. Ними є:

- 1) норми про готування до вбивства як закінчений злочин;
- 2) норми про замах на вбивство як закінчений злочин.

До першої групи норм *sui generis* (про готування до вбивства) слід віднести такі:

– Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами у формі придбання, носіння, зберігання, передачі, видозмінення, розпилення або руйнування радіоактивних матеріалів (джерел іонізуючого випромінювання, радіоактивних речовин або ядерних матеріалів, що перебувають у будь-якому фізичному стані в установці або виробі чи в іншому вигляді) без передбаченого законом дозволу, *вчинені з метою спричинення загибелі людей* (ч.2 ст.265 КК України) (виділено авт. – Я.Г.). Очевидно, що мета спричинення загибелі людей при вчиненні таких дій свідчить, власне, про готування до вбивства двох чи більше осіб. На цю ознаку слушно звернула увагу Л.П. Брич [13, с.81]. При цьому ч.3 ст.265 КК України встановлює, зокрема, відповідальність за закінчений злочин – вказані у частині другій цієї статті дії, якщо вони спричинили загибель людей. Саме ця норма є основною (материнською) до норми *sui generis*, вираженої у ч.2 ст.265 КК України.

– Незаконне виготовлення ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює

радіоактивний матеріал або випромінює радіацію, *вчинене з метою спричинення загибелі людей* (ч.2 ст.265-1 КК України) (виділено авт. – Я.Г.). Аналогічно попередній нормі, вказівка на спеціальну мету – спричинення загибелі людей – свідчить саме про готування до вбивства двох чи більше осіб. Знову ж таки, у ч.3 ст.265-1 КК України, закріплена основна норма про закінчений злочин.

Отож, у наведених нормах відповідні дії, вчинені щодо радіоактивних матеріалів або ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію, є способом (видом) підшукування або пристосування знарядь вчинення злочину чи іншим умисним створенням умов для вчинення злочину. Тобто фактично йдеться про види готування до злочину (ст.14 КК України).

Своєю чергою, серед другої умовно виділено групи норм *sui generis* (про замах на вбивство) можна визначити такі:

– Посягання на життя спеціальних потерпілих: державного чи громадського діяча (ст.112 КК України); працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (ст.348 КК України); судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя (ст.379 КК України); захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги (ст.400 КК України); представника іноземної держави (ст.443 КК України). Г.А. Есаков відносить такі склади посягань на життя особливих потерпілих, до числа «чистих» проявів злочинів *sui generis* відносно інституту незакінченого злочину [4, с.253]. Справа у тому, що під посяганням на життя належить розуміти умисне вбивство або замах на умисне вбивство таких осіб. На це, зокрема, вказується у п. 14 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів» від 26.06.1992 р. № 8 [14]. Вреш-

ті, такий висновок впливає із самого кримінального закону. Так, ст.400 КК України називається «Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги». У самій же диспозиції статті прямо вказано на «вбивство чи замах на вбивство». Тобто як закінчений злочин у названих нормах визначено як вбивство, так і замах на вбивство.

– Терористичний акт у формі застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу або інших дій, *які створювали небезпеку для життя людини* (ч.1 ст.258 КК України) фактично виступає замахом на злочин, передбачений у ч.3 ст.258 КК України (ті самі дії, що призвели до загибелі людини) (виділено авт. – Я.Г.). Щоправда, у літературі терористичний акт, що спричинив загибель людини, не розглядають як вид вбивства. Так, зазначається, що злочинне позбавлення життя може мати місце не лише при безпосередньому посягання на життя, але й при вчиненні інших злочинів: диверсії, терористичному акті, бандитизмі тощо. В цих випадках діяння особи спрямовані не на позбавлення життя людини і підставою кримінальної відповідальності є вчинення інших суспільно небезпечних діянь [15, с.5–6]. Втім, видається є підстави вважати умисне позбавлення життя іншої людини навіть і з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокація воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або не вчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування тощо (саме така мета названа обов'язковою ознакою терористичного акту) видом вбивства. Адже у цьому складі злочину (у формі заподіяння смерті людини) наявне те ж «ядро», сукупність ознак, яка характерна для усієї асоціації норм про вбивство: єдиний спільний безпосередній об'єкт – суспільні відносини щодо забезпечення життя особи; потерпілий; суспільно небезпечне діяння, яке полягає у заподіянні смерті іншій людині; суспільно небезпечний наслідок у вигляді настання смерті; причинний зв'язок між ними та вина у формі умислу. Безумовно, мета цього складу зло-

чину визначає особливості його об'єкта, яким є комплексним (складним) – суспільні відносини щодо забезпечення громадської безпеки, частиною якої є безпека життя людей. Однак, справедливо зазначає Т.А. Павленко, що право людини на життя очолює ієрархію прав та свобод і тому повинно виступати основним безпосереднім об'єктом [16]. Тобто криміналізація терористичного акту спрямована, перш за все, на забезпечення життя (безпеки життя) людей, а не самої громадської безпеки. Громадська безпека – це безпека життя, здоров'я, власності людей, що утворюють таку громаду.

– Використання, видозмінення, знищення, розпилення або руйнування радіоактивних матеріалів (джерел іонізуючого випромінювання, радіоактивних речовин або ядерних матеріалів, що перебувають у будь-якому фізичному стані в установці або виробі чи в іншому вигляді) без передбаченого законом дозволу, якщо такі дії вчинені з метою спричинення загибелі людей (ч.2 ст.265 КК України). Знову ж, ч.3 цієї статті вказує на ті самі дії, що спричинили загибель людини, тобто на закінчений склад злочину.

– Застосування зброї масового знищення (ч.1 ст.439 КК України). Вочевидь, що лише у ч.2 ст.439 КК України йдеться про загибель людей як наслідок застосування зброї масового знищення. А тому фактично ч.1 ст.439 КК України охоплюються випадки, коли таке застосування не призвело до загибелі людей, що фактично є замахом на вбивство.

– Геноцид у формі створення для національної, етнічної, расової чи релігійної групи життєвих умов, розрахованих на повне чи часткове її фізичне знищення (ч.1 ст.442 КК України). Вочевидь, що диспозиція ч.1 вказує на створення умов, необхідних для настання смерті людей, що належать до відповідних груп. Настання ж самого наслідку не охоплюється вказаною формою геноциду. Однак охоплюється геноцидом шляхом позбавлення життя членів таких груп, що передбачено у цій же ч.1 ст.442 КК України.

Із аналізу перелічених норм *sui generis* про незакінчене вбивство очевидним є те, що законодавець такі норми закріплює:

– або у тій же статті (частині статті), що й норму про закінчене вбивство: ст.ст.112, 248, 379, 400, ч.1 ст.442, ст.443;

– або ж в іншій статті (частині статті), ніж та, де передбачено відповідальність за закінчене вбивство: ч.1 та ч.3 ст.258; ч.2 та ч.3 ст.265; ч.2 та ч.3 ст.265-1, ч.1 та ч.2 ст.439 КК України.

Коли норми *sui generis* розміщені в іншій статті (частині статті), ніж основна норма (про закінчений злочин), то законодавець може диференціювати відповідальність за такі шляхом встановлення різної міри покарання за їх вчинення. У випадку ж, коли норми *sui generis* закріплені в тій же статті (частині статті), що й норма про закінчений злочин, то санкція у них спільна, єдина. Тим самим законодавець фактично «зрівнює» суспільну небезпеку незакінченого та закінченого посягання. Як вказується у літературі, за допомогою юридичних конструкцій (пов'язаних з моментом закінчення злочину) можна посилювати чи послаблювати відповідальність без зміни санкції норми [17, с.97]. Без сумніву, це забезпечує диференціацію відповідальності. Адже незакінчене посягання може бути покаране як закінчене. Однак, поряд з цим Загальна частина КК України встановлює «привілейовані» правила призначення покарання за незакінчений злочин (ч.ч.2, 3 ст.68). Логічно виникає питання – а чи не існує між нормативними приписами частин 2 та 3 ст.68 КК України та нормами *sui generis*, які закріплені в одній статті (частині статті) поряд з нормою про закінчений злочин, колізії. Адже, законодавець, закріплюючи норму *sui generis* про незакінчений злочин, вочевидь, бажав посилити відповідальність за такий шляхом встановлення відповідальності, рівнозначній тій, що може наставати за закінчений злочин. Проте, поряд з цим – передбачив пом'якшені умови призначення покарання за готування та замах на злочин (частини 2 та 3 ст.68 КК України). Якщо застосувати загальноновизнане правило подолання колізії між нормативними приписами Загальної та Особливої частини кримінального закону (на користь Загальної), тоді виділення таких норм *sui generis* буде зве-

дене нанівець. Виходом із такої ситуації може бути внесення змін до ч.2 та ч.3 ст.68 КК України. Наприклад, доповнити їх відповідно вказівками на те, що положення ч.2 та ч.3 цієї статті не застосовуються, якщо готування чи замах на злочин передбачені в Особливій частині цього Кодексу як закінчені злочини.

Отож, виділення норм *sui generis* зумовлено особливою суспільною небезпекою відповідних діянь. А тому можливе покарання при кваліфікації злочинних діянь за нормою *sui generis* повинно бути суворіше, аніж покарання, що було б можливе при застосуванні Особливої частини кримінального закону у взаємозв'язку із Загальною [4, с.253]. Проаналізуємо відповідальність за наявними у КК України нормами *sui generis* про незакінчене вбивство. А саме – чи посилено відповідальність за такі діяння у порівнянні, коли б останні кваліфікувалися із посиленням на Загальну частину кримінального закону. Ключем до оцінки обґрунтованості законодавчого використання норм *sui generis* є ті ж приписи частин 2 та 3 ст.68 КК України. Йдеться про понижені розміри покарання, що можуть бути призначені за готування чи замах на злочин. А саме строк або розмір покарання не може перевищувати відповідно половини та двох третин максимального строку або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого санкцією статті (частини статті) Особливої частини КК України.

Одразу слід зробити застереження. Окремі з основних норм КК України (тих, що передбачають відповідальність за закінчений злочин) як найбільш суворе покарання передбачають довічне позбавлення волі (ст.112, ч.3 ст.258, ст.348, ст.379, ст.400, ч.2 ст.439, ч.1 ст.442, ст.443). Зрозуміло, що об'єктивно обрахунок частки від такого покарання неможливий. Вказівка на не універсальний характер положень частин 2 та 3 ст.68 КК України зроблена Пленумом Верховного Суду України у Постанові «Про практику призначення судами кримінального покарання» від 24.10.2003 р. № 7 [18]. Так, в абзаці другому п.6-1 зазначено, що правила частин 2 і 3 ст.68 КК України не можуть бути застосовані при призначенні покарання особі, яка у віці 18 і

більше років вчинила злочин, за який передбачено найбільш суворий вид покарання – довічне позбавлення волі, оскільки цей вид покарання є таким, що виключає можливість визначення його половини чи двох третин.

Враховуючи вищенаведене, співвідношення покарань, передбачених нормами *sui generis* про незакінчене вбивство та нормами про закінчене вбивство, відображено у таблиці.

Із таблиці стає очевидним, що лише у нормах про готування до вбивства, передбачених ч.2 ст.265 та ч.2 ст.265 КК України, передбачене покарання більше, ніж воно могло б бути за готування до вбивства (ч.3 ст.265 та ч.3 ст.265-1 КК України) при відсутності норми *sui generis*, з урахуванням ст. 68 КК України. Однак, це лише на перший погляд. Справа у тому, що норми про незаконне поводження з радіоактивними матеріалами, вчинене з метою спричинення загибелі людей (ч.2 ст.265 КК України) та відповідно дії, передбачені ч.2, якщо вони спричинили загибель людей (ч.3 ст.265 КК України), а також незаконне виготовлення ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію, вчинене з метою спричинення загибелі людей (ч.2 ст.265-1 КК України) та дії, передбачені ч.2 цієї статті, якщо вони спричинили загибель людей (ч.3 ст.265-1 КК України) є варіантними (чи як називають у літературі – спеціальними) до норми про умисне вбивство, вчинене способом небезпечним для життя багатьох осіб (п.5 ч.2 ст.115 КК України). Ситуація ж у цій частині абсолютно неприйнятна. Так, максимум за вказані склади злочинів передбачено відповідно позбавлення волі від восьми до п'ятнадцяти років. Це тоді як за умисне вбивство двох чи більше осіб (п.1 ч.2 ст.115 КК України) передбачено довічне позбавлення волі. Тобто фактично законодавець нормами ч.3 ст.265 та ч.3 ст.265-1 КК України створив привілейовані склади умисного вбивства, вчиненого способом, небезпечним для життя багатьох осіб [5]. Отож, абсолютна необґрунтованість виділення основних норм про незаконне поводження з радіоактивними матеріалами, що спричинило смерть (ч.3 ст.265 КК України) та незаконне виготовлення ядер-

ного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію, що спричинило загибель людей (ч.3 ст.265-1 КК України) зводиться нанівець оцінку обґрунтованості виділення норм *sui generis* щодо них (ч.2 ст.265 та ч.2 ст.265 КК України).

Таблиця – Співвідношення покарань, передбачених нормами *sui generis* про незакінчене вбивство та нормами про закінчене вбивство

Найбільш суворе покарання, передбачене санкцією норми про закінчене вбивство, КК України	Найбільш суворе покарання, передбачене санкцією норми <i>sui generis</i> про незакінчене вбивство, КК України	Найбільш суворе покарання, яке могло б бути призначене за готування чи замах на вбивство при відсутності норми <i>sui generis</i> (з урахуванням ст.68 КК України)
Ст.112: довічне позбавлення волі.	Ст.112: довічне позбавлення волі.	Довічне позбавлення волі.
Ч.3 ст.258: довічне позбавлення волі.	Ч.1 ст. 258: позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років.	Довічне позбавлення волі.
Ч.3 ст.265: позбавлення волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років.	Ч.2 ст.265: позбавлення волі на строк від п'яти до восьми років.	<i>За готування:</i> позбавлення волі на строк не більше сім з половиною років. <i>За замах:</i> позбавлення волі на строк не більше десяти років.
Ч.3 ст.265-1: позбавлення волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років.	Ч.2 ст.265-1: позбавлення волі на строк від п'яти до восьми років.	<i>За готування:</i> позбавлення волі на строк не більше сім з половиною років.
Ст.348: довічне позбавлення волі.	Ст.348: довічне позбавлення волі.	Довічне позбавлення волі.
Ст.379: довічне позбавлення волі.	Ст.379: довічне позбавлення волі.	Довічне позбавлення волі.
Ст.400: довічне позбавлення волі.	Ст.400: довічне позбавлення волі.	Довічне позбавлення волі.
Ч.2 ст.439: довічне позбавлення волі.	Ч.1 ст.439: позбавлення волі на строк від восьми до дванадцяти років.	Довічне позбавлення волі.
Ч.1 ст.442: довічне позбавлення волі.	Ч.1 ст.442: довічне позбавлення волі.	Довічне позбавлення волі.
Ст.443: довічне позбавлення волі.	Ст.443: довічне позбавлення волі.	Довічне позбавлення волі.

Своєю чергою, в нормах *sui generis* про замах на вбивство, передбачених статтями 112, 348, 379, 400, ч.1 ст.439, ч.1 ст.442 та ст.443 КК України, відповідальність така ж, якою б вона була при кваліфікації вчиненого за нормою про закінчений злочин із врахуванням ст.68 КК України. А саме – довічне позбавлення волі, оскільки обрахунок від такого виду покарання об'єктивно неможливий. Тобто їх виділення не забезпечило диференціацію

кримінальної відповідальності, а тому є необґрунтованим.

Ситуація ж із покаранням, передбачених в нормах *sui generis* про замах на вбивство, закріплених у ч.1 ст.258 та ч.2 ст.265 КК України, взагалі є одіозною. Законодавець передбачив покарання менші за ті, що могли б бути призначені з урахуванням ст.68 КК України. Тобто такі норми *sui generis* про замах на вбивство фактично передбачають привілейовані склади злочину.

Отож, норми *sui generis* про незакінчене вбивство у КК України не забезпечують диференціації кримінальної відповідальності за різні склади цього злочину. А тому їх виділення є штучним, необґрунтованим. У зв'язку з видається доцільним такі зміни КК України:

– виключити: із ч.2 ст.265 вказівки на незаконне поводження з радіоактивними матеріалами, *вчинене з метою спричинення загибелі людей*; а також із ч.3 ст.265 – вказівки на дії, передбачені частиною другою цієї статті, *якщо вони спричинили загибель людей*; із ч.2 ст.265-1 – вказівки щодо незаконного виготовлення ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію, *вчиненого з метою спричинення загибелі людей*; із ч.3 ст.265-1 – вказівки щодо дій, передбачених частиною другою цієї статті, *якщо вони спричинили загибель людей*;

– у статтях 112, 348, 379 термінологічний зворот «посягання на життя» замінити на «вбивство»;

– у ст.400 вказівку на «вбивство або замах на вбивство» замінити вказівкою на «вбивство»;

– у нормі, закріпленій у ч.1 ст.439 КК України збалансувати санкцію із санкцією норми, вираженої у ч.2 ст.115 КК України, шляхом встановлення максимального покарання у виді довічного позбавлення волі;

– із ч.1 ст.442 КК України виключити вказівки на створення для групи життєвих умов, розрахованих на повне чи часткове її фізичне знищення.

В цілому ж, проведений аналіз лише підтвердив, що кримінально-правові норми *sui generis* про незакінчене вбивство використовуються законодавцем навмання. А тому дос-

лідження поняття, підстав, умов, принципів виділення таких норм мають значні резерви. Обґрунтоване застосування норм *sui generis* є запорукою системної стрункості кримінального закону, збалансованості санкцій норм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Музыка А. А. Уголовный кодекс Украины и «Кодификации» Реми Кабриака: юбилейные размышления / А. А. Музыка // Кримінальний кодекс України: 10 років очікувань: тези доповідей та повідомлень учасників Міжнародного симпозиуму (23–24 вересня 2011 р.). – Львів : Львівськ. держ. ун-т внутр. справ, 2011. – С. 270–278.

2. Иванчин А. В. Законодательная техника и ее роль в российском уголовном праве / Артем Владимирович Иванчин. – М. : Юрлитинформ, 2011. – 208 с.

3. Вікіпедія: Тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>.

4. Есаков Г. А. Преступления *sui generis* как проявления институтов Общей части в Особенной части УК РФ / Г. А. Есаков // Уголовное право: истоки, реалии, переход к устойчивому развитию: материалы VI Российского конгресса уголовного права (26–27 мая 2011 г.). – М. : Проспект, 2011. – С. 252–255.

5. Яремко Г. З. Асоціації норм про вбивство в кримінальному законі України: законодавча доцільність чи недолугість? / Г. З. Яремко // Часопис Академії адвокатури України. – 2012. – № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Chaau/2012-3>.

6. Трайнин А. Н. Общее учение о составе преступления / Арон Наумович Трайнин. – М. : Госюриздат, 1957. – 364 с.

7. Бородин С. В. Квалификация преступления против жизни / Станислав Владимирович Бородин. – М. : Юрид. лит., 1977. – 240 с.

8. Алексеев С. С. Общая теория права : в 2-х т. Т. 2. / Сергей Сергеевич Алексеев. – М. : Юрид. лит., 1982. – 360 с.

9. Алексеев С. С. Структура советского права / Сергей Сергеевич Алексеев. – М. : Юрид. лит., 1975. – 264 с.

10. Яремко Г. З. Асоціації кримінально-правових норм як системи диференційованої охорони правовідносин / Г. З. Яремко // Теоретичні та прикладні проблеми кримінального права України : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луганськ, 19–20 квітня 2012 р.) / упорядн.: Є. О. Письменський, Ю. Г. Старовойтова. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. – С. 598–601.

11. Яремко Г. З. Асоціації кримінально-правових норм: постановка проблеми / Г. З. Яремко // Кримінальний кодекс України: 10 років очікувань : тези доповідей та повідомлень учасників Міжнародного симпозіуму (23–24 вересня 2011 р.) – Львів : Львівськ. держ. ун-т внутр. справ, 2011. – С. 477–480.

12. Яремко Г. З. Ассоциации уголовно-правовых норм как результат дифференциации уголовной ответственности / Г. З. Яремко // Проблемы укрепления законности и правопорядка: наука, практика, тенденции : сборник научных трудов / редкол. В. М. Хомич и др. – Минск : БГУФК, 2011. – Вып. 4. – С. 160–166.

13. Брыч Л. П. Преступления против здоровья и против безопасности жизни и здоровья по законодательству Украины / Лариса Павловна Брыч. – Львів : Львівськ. держ. ун-т внутр. справ, 2010. – 116 с.

14. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних

органів : від 26.06.1992 р., № 8.

15. Загородников Н. И. Преступления против личности : учеб. пособие / Николай Иванович Загородников, Алексей Николаевич Игнатов. – М. : Высшая шк. МООН РСФСР, 1962. – 64 с.

16. Павленко Т. А. Концепція кримінально-правової охорони права людини на життя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Тетяна Анатоліївна Павленко. – Л., 2008. – 20 с.

17. Безверхов А. Г. О юридических конструкциях и их классификации в учении о составе преступления / А. Г. Безверхов // Уголовное право: истоки, реалии, переход к устойчивому развитию: материалы VI Российского конгресса уголовного права (26–27 мая 2011 г.). – М. : Проспект, 2011. – С. 94–98.

18. Про практику призначення судами кримінального покарання: Постанова Пленуму Верховного Суду України : від 24.10.2003 р., № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

19. Яремко Г. З. Призначення покарання за незакінчений злочин, за який передбачено покарання у виді довічного позбавлення волі / Г. З. Яремко // Сучасне право та законодавство: новий погляд : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 14 грудня 2011 р.). – Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2011. – Ч. 2. – С. 80–81.

Яремко Г. З. Норми sui generis про незакінчене вбивство у кримінальному законі України / Г. З. Яремко // Форум права. – 2012. – № 3. – С. 856–863 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2012-3/12jgzku.pdf>

Досліджується система норм sui generis про незакінчене вбивство в статтях Особливої частини Кримінального кодексу України. Аналізується обґрунтованість їх виділення, наявність системних зв'язків між ними.

***

Яремко Г.З. Нормы sui generis о незаконченном убийстве в уголовном законе Украины

Исследуется система норм sui generis о незаконченном убийстве в статьях Особенной части Уголовного кодекса Украины. Анализируется обоснованность их выделения, наличие системных связей между ними.

***

Yaremko G.Z. Norms Sui Generis about Unfinished Murder in the Criminal Law of Ukraine

It is examined the system of norms sui generis about unfinished murder in the articles of Special part of the Criminal code of Ukraine. It is analyzed validity of their selection, presence of system connections between them.